

Orientacions i recomanacions per elaborar i seleccionar continguts educatius digitals (desembre de 2010)

1. Accessibilitat i adaptabilitat dels continguts educatius digitals

Els documents educatius digitals han de complir els estàndards d'accessibilitat per ser compatibles amb les tecnologies d'ajuda i perquè les persones amb diversitat funcional, visual, auditiva, motriu o intel·lectual no hi trobin barres en accedir-hi i tinguin les mateixes condicions que els companys i les companyes.

L'*accessibilitat* vol dir que els aspectes gràfics i continguts dels documents digitals es poden adaptar a diverses plataformes, mides de la pantalla i tipus d'accés (traductors, lectors de pantalla...), seguint les orientacions del disseny universal i les pautes d'accessibilitat de contingut del web (pautes WAI).

Cal codificar per separat els continguts que determinen la visualització d'aquests documents i utilitzar plantilles i fulls d'estil intercanviables. Els materials gràfics significatius han de tenir una alternativa textual per si no se'n poden veure les imatges. Els continguts auditius significatius, especialment vídeos i locucions de veu, han d'estar transcrits o subtitulats per si no es poden escoltar. Finalment, la normativa obliga que les publicacions finançades amb fons públics compleixin la norma UNE 139803, que equival al nivell AA de les pautes WAI.

Els continguts educatius digitals han de ser adaptables als diversos nivells o estils d'aprenentatge (*programació multinivell*) per donar una resposta adequada a les necessitats educatives específiques de l'alumnat.

Aquests dos objectius, adaptabilitat i accessibilitat, es poden assolir si els documents digitals es faciliten en format editable.

2. Orientacions generals sobre els continguts educatius digitals

- Reconèixer la igualtat en la dignitat de totes les persones com a condició bàsica per a l'equitat i la igualtat de possibilitats.
- Identificar i eradicar estereotips, prejudicis, actituds i comportaments discriminatoris o excloents per raons de gènere, d'orientació sexual, de capacitat i/o culturals, etc.
- Utilitzar un llenguatge escrit i gràfic inclusiu perquè totes les persones, independentment del sexe, raça, capacitat o altres condicions, estiguin representades en els materials educatius.

3. El llenguatge inclusiu

Els materials educatius poden esdevenir un vector més per a la integració, la responsabilitat social i el compromís de la ciutadania.

3.1. Propostes per representar i visibilitzar els homes i les dones en la llengua

L'ús del masculí genèric dificulta fer visibles les nenes i les dones en el llenguatge. Cal tractar de manera equitativa els homes i les dones, els nois i les noies, els nens i les nenes.

- Per tant, si és possible, cal seguir les recomanacions següents:
- Substituir, per exemple, els *professors* per *el professorat*; els *alumnes* per *l'alumnat*; els *nens* per *els infants*; els *homes* per *les persones*, *l'equip*, *el personal...*, i els *pares* per *la família*, *la mare i el pare*.
- Utilitzar el tractament de vós, que és habitual en el llenguatge administratiu (*us convidem a...*, *us saludem cordialment...*).
- Usar els adjectius que són fórmules vàlides per a ambdós sexes (*drets humans* en lloc de *drets dels homes*..).
- Fer atenció a algunes frases i perífrasis que porten marques de gènere (*hi tenen molt interès* en lloc de *hi estan molt interessats*).

3.2. Propostes per representar i visibilitzar les persones amb discapacitat en la llengua

- Utilitzar un lèxic acurat i igualitari per referir-se a cada col·lectiu i usar un llenguatge no discriminatori.
- Usar termes inclusius com *persones discapacitades* (en lloc de *subnormals* o *deficients*).

- Utilitzar el terme *discapacitat*; cal parlar de *persona amb discapacitat* o *amb diversitat funcional*.
- Utilitzar expressions senzilles, breus i comprensibles.
- Defugir de diminutius o expressions que restin la dignitat de les persones (*pobrets* o *pobretes...*).
- Altres exemples: en lloc de parlar de *malformació*, *minusvàlid/a*, *sordmut/uda* i *retardat/ada mental*, cal parlar de *discapacitat congènita*, *persona amb discapacitat* o *diversitat funcional*, *persona sorda* i *persona amb discapacitat cognitiva*, respectivament.

3.3. Propostes per representar equitativament les persones nouvingudes en la llengua

- Incorporar la idea de ciutadania, més que la idea d'habitants autòctons i autòctones.
- Nomenar les persones per l'origen, fent referència al país de naixement i no a altres trets culturals o socials, que poden tenir connotacions pejoratives o discriminatòries (*moro/a*, *llati/ina*, *xarnego/ega*, *paquí...*).
- Utilitzar el terme de *racisme*, i no només *discriminació*, *segregació*, *marginació* o altres.
- Usar el terme *nouvingut* o *nouvinguda* per referir-se a les persones immigrants.

4. Els estereotips

Són el conjunt de clixés, concepcions, opinions o imatges generalment simplistes que informen les persones i adjudiquen característiques, capacitats i comportaments a les dones, als homes, a les cultures i als països, etc.

4.1. Gènere i sexe

- Proposar alternatives que reflecteixin la diversitat de les persones associades a rols, ocupacions, etc.
- A l'hora de referir-se a les professions i a les ocupacions, visualitzar tasques i responsabilitats com homes infermers i llevadors i dones bomberes, per exemple.
- Introduir homes en les imatges de professions i activitats domèstiques, tradicionalment femenines (per exemple, un home que planxa, i, en el cas contrari, introduir dones en les professions tradicionalment masculines).
- Fer atenció especial, en el cas de les dones, en els colors i estils de la indumentària: defugir que les dones vesteixin com "barbis".

4.2. Culturals

- Defugir dels clixés associats a determinades maneres de fer culturals, com les següents: les persones àrabs són musulmanes; les dones musulmanes porten vel; als brasilers només els agrada el futbol, etc.
- Situar les diverses llengües en el mateix pla d'importància (i evitar, per tant, idees com que hi ha llengües més importants que d'altres; el nombre de parlants és la raó més important per valorar una llengua; les llengües sense escriptura no són llengües; els dialectes són formes que no arriben a ser una llengua; hi ha dialectes que són millors que d'altres; la parla del jovent és restringida, limitada, pobra, etc.).
- Explicar que els prejudicis no tenen cap mena de fonamentació científica.

4.3. Diversitat funcional

- Mostrar exemples de persones amb discapacitat que tinguin autonomia personal (persona amb discapacitat motriu en una cadira motoritzada o persones amb discapacitat visual en una reunió, escrivint a l'ordinador, etc.).

5. El contingut

Presentar la diversitat com a fet múltiple: d'edat, de gènere, cultural, social, econòmic, funcional, lingüístic, etc.

5.1. Sobre el gènere i sexe

- Nomenar les autores i els autors pel nom i cognoms, evitant usar només les inicials del nom seguides del cognom.
- Presentar les persones (dones i homes) que han fet aportacions a la història en les diverses àrees del món del coneixement (geografia i història, ciències naturals, arts, matemàtiques, economia, tecnologia, física, química, legislació, drets de les persones, etc.).
- Presentar també persones de cultures i civilitzacions, diferents a l'occidental, que han fet aportacions a la humanitat.
- Donar a conèixer els sabers de les dones com a elements que han fet avançar i progressar les societats.

5.2. Cultural

- Fer incidència en les causes i els motius de la immigració: la necessitat de mà d'obra dels mercats dels països receptors; la situació econòmica, social i política i de drets de les persones dels països d'origen...

- Reflectir els diversos col·lectius que hi ha en la nostra societat.
- Donar una visió de totes les cultures i llengües en un mateix nivell d'importància.
- Representar el racisme amb imatges com a fenomen proper, que passa a la nostra societat, aquí i ara, i no solament en èpoques històriques passades o en societats allunyades.
- Presentar l'existència del racisme i no considerar-lo com un fet superat en la nostra societat.
- Fer referència a la immigració i plantejar-la com una oportunitat.
- Recollir la vessant positiva del fenomen de la immigració, que representa la generació d'oportunitats i de canvi.
- Representar els immigrants i persones d'ètnia gitana des de la seva vessant positiva i d'aportació cultural.
- Mostrar les minories ètniques autòctones, per exemple, la comunitat gitana.
- Donar una visió positiva de totes les cultures que ens envolten.

5.3. De diversitat funcional

- Remarcar i donar a conèixer persones que tenen o han tingut alguna discapacitat que han fet aportacions a la història.

6. El llenguatge gràfic

6.1. Gènere i sexe

- Incorporar les aportacions de les dones en el moviment obrer i el feminista.
- Representar els homes i les dones sense estereotips sexistes, desenvolupant feines domèstiques, intercanviant-se les activitats laborals tradicionalment femenines o masculines.
- Representar la diversitat familiar i la diversitat afectiva i sexual en les imatges, els continguts i els textos.
- Repensar les imatges icòniques i simbòliques perquè no siguin sexistes.
- Tenir cura de les imatges i dels textos adjunts i també de les notes de peu de pàgina: evitar adjectius i frases fetes que siguin generalitzadores i superficials.
- Treballar amb dades estadístiques desagregades per sexes.

6.2. Cultural

- Incloure l'ús de mapes amb la projecció de Peters o mapes on Europa no aparegui al centre.
- Representar tots els col·lectius presents a la nostra societat.
- Representar de manera integrada persones de cultures diverses desenvolupant activitats habituals i quotidianes, i evitar que representin treballs estereotipats.
- Tenir cura especial en l'ús imatges d'infants de països empobrits; evitar-ne la revictimització amb l'ús de fotografies i primers plans d'infants aïllats, desnodrits, etc.
- Tenir cura especial de la imatge de les cultures indígenes procurant no caure en l'exotisme o en el folklorisme gratuïts.

6.3. Diversitat funcional

- Representar i fer visibles persones amb diversitat funcional en entorns de la vida quotidiana.
- Representar i fer visibles elements habituals d'adaptació en les representacions dels entorns quotidians com les rampes, les cabines telefòniques i taules adaptades, els semàfors amb so, els rètols d'aparcament específics, etc.
- Proposar imatges d'algunes persones amb discapacitat fent esport i fugint, per tant, dels estereotips.
- Representar de manera integrada nois i noies amb discapacitat fent activitats habituals i quotidianes.

Per a més informació

[Guia de coeducació per als centres educatius: pautes de reflexió i recursos per a l'elaboració d'un projecte de centre](#)

[Guia per a l'anàlisi, la reflexió i la valoració de pràctiques inclusives](#)

[Pla integral de polítiques de gènere i d'igualtat d'oportunitats 2008-2011](#)

[Marcar les diferències: la representació de dones i homes a la llengua](#)

[Pla aprendre junts per viure junts](#)

[Web d'educació inclusiva del Departament d'Educació](#)